

Napút-füzetek

63.

Juhász Anikó

Üvegfalak, bádogtetők

Anya-ciklus

AJÁNLÁS

A halottnak, ki az én anyám volt...

Akkor...

*Riadt voltál. Egy törmelék csönd csupán.
S most már annyi sem vagy. A csöndnek törmeléke.
Vagy te csupán széndioxid-szál a levegőégben.
S vagy te minden, mit fehér szoknyás kislány
emlékein hajnaltájban megkocogtat az ég.*

Már gyermekkoromban is...

Már gyermekkoromban is úgy volt, anyám,
hogy – ha messzebbre vitt a vonat – én magamba
csukódtam, s hiába mondták,
itt a játék; az én játékom az volt, hogy
belül, ott legbelül raktam össze az arcodat.
S mondták, kis bolondgomba vagyok,
a nagyok ilyet nem csinálnak, ne sírjak,
mert az a rendbe most nem fér bele,
hogy itt a strand, a mozi vászna, s hogy
a kacagó lét-múlásban csupán ennek van,
ennek lehet meg a maga helye.

De én már végigjártam azt a futást,
amikor egy apát költöztet más vidékre
a tél, s tudtam, amit egyszer magával
visz az idő, az emberként vissza
csupán abban a rendetlen, abban a
messze járó képzeletben tér.
Így a felnőtt rendet már nem akartam,
csak azt, amiben megfér egymás mellett
az a szétdobott itt meg ott, s ahol a halottról
azt dúdolhatom, hogy nem ment el ő, épp
csak csendesebb lett kicsit, épp csak hallgott.

És így akartalak én téged is, hogy minden
távol-futóban meglegyen a közel-helyed,
ahogy az őszi fákban a maga csendesebb
helyére kerül a rügy, nos, így akartam én
egyszerre gyermek- és felnőtt életet.

Életkarikát szerettem volna, amiben
az ember is folyton visszajön, folyóban
pisztrángot fog, és olykor előremenni
is látja a rákokat, így akartam én, mindig
veled, veled együtt, nappal szaladgáló
és folyton fényeskedő holdakat.

Anyákat akartam, kik mellettem guggolnak,
ha a könyvbe a tél vagy a tavasz lapoz bele,
s akartam én oly anyát is, kit ha szerelem
forogat, akkor is mindig a mellette vándorló
gyermeken siklik a szeme. S te ilyen voltál,
előre-hátra futó vándorút, hegyben völgy,
szirtekről lejjebb táncoló vízese, s ilyen
leszel te mindig bennem, mert ujjával
csupán érinthet téged a feledés.

A nevetésed

Elég volt néhány tréfaszó, évődő pillanat, s te máris úgy neveltél, ahogy a gyermek nevet, ki még nem nyög növekvő súly alatt, feledtél szívet, bosszantó arhythmiát, s mint ki kaput az életre nyitott, úgy éltél köztünk még három éven át, pedig a halál leselkedő kedve hozzád is többször benyitott, de hogy élni látott, ő lett izgatott, ő nem tudta, mit kezdjen magával, hisz az én anyám ment, csak ment szembe a halállal.

Fáradtság

Néha persze ingerültebb lettél, bennem meg a fáradtság futott magasabbra, s olyankor úgy nézett egymásra anya és a lánya, mintha bennük ült volna meg a világ számos hibája. Csend hintázott a száj sarkában, kócosabb lett a levegő, az olló élén tüskés pisszegés volt, és a monitoron is macskajajos lett a kisegér. De aztán, ahogy láttam megszeppent mosolyod, s ahogy tested kérlelőn fordult hozzám, már nem kellett szóra nyitnod szádat, s nem kellett mondani: mondd már... Élni akartál, még bogáncsokkal is körbezárva, s minden bánatodban azt éreztem, lehetek én akár még tüskésebb árva, ha kezedet nem érzem, és talán még paplanod is földre hányod, vagy amikor már túl messze haragszol, és túl anyátlan lesz ehhez a lányod.

A te erő

Mennyi erő volt benned, s hogy túrted
ezt a szoba-létet, ha kinn autó berregett,
te törölted arcodról a kint, s adtál magadnak
még néhány évet; a te napodban sárga
gólyahír volt, és keretnek ültek oda az orgonák,
s míg kinn a villamos sikított, te ültél dacolva
sok-sok órán át; a mennyezetben eget láttál,
a lámpafényben csillagerdőt, s míg elektron
osont az éjen át, te nem játszottad az
elmerengőt; hálóinged árny-ölében életre
kelt az éles szándék, ő tudta, hogy küzdeni
kell, mert nem jöhet már több fényűző ajándék,
a lábnak az a dolga, hogy lépjen, a léleknek
meg, hogy megégjen ezen a múltó földi
akaráson, mert tebenned minden képesre vált,
mint ahogy képeket ont előttünk az a mozivászon.

Lépcsők

Azok a megmászhatatlan lépcsők,
mind kemény, időtálló fenegyerek.
Kinek szívében szűk erek tartják az
égőt, ellenük valósan nem küzdhetett;
annak csak lelke talpalt hosszan, s
ugrott, ha kellett, két lépcső-magasban;
és annak lépcsőszám váltott a
fantazmája... egy-két vagy akár nyolc
C-dúr szonátára, amelyben úgy mozogtak
a hangjegyek, akár a lámpafényt elhagyó,
megkergült kis legyek, miközben úgy
szaladt be ő a lépcsőházba, ahogy
a testébe szalad be egy beteg árva.

Kíváncsi voltál

Kíváncsi voltál, s úgy akartál tudni
mindent, mintha csak ettől függne
életed, s míg fáradó testeddel már
ágyban voltál, neked akkor is minden
szósz, minden zaj új életjelet vetett,
virágot másképp láttál, te nagyobbra
fűzted benne a gyökeret, s ha szoknyámon
apró gyűrdédést láttál, ránctalanná
tette azt számomra két szemed, s ha
magányban kellett ülnöd, s társad volt
csupán a tv-sorozat, te lábaddal akkor is
kintebb bandukoltál, s érezted, igen, bár-
merre mentem, még érezted a nyomomat.

Kórházban

Akkor, igen, akkor már a türelmetlenség is átszaladt a
fogad alatt, ahogy a kórházban lassú zuhanással rakódott
s maródott egymásra napra nap; külső szemnek tetsző változások
akkor már csak a hálóingekben voltak, ó, nem, ily szépek nem lehetnek
a doktorítéletre várók, kikhez napokig csak vércseppek és infúziók
szóltak – oly furcsa lett akkor a csended, kis, halovány bánatsikolyokkal,
ahogy ott feküdtél rianó szájjal és megnyitott homlokkal, hogy
egyszerre halljad, mit az élet ott kinn s benn még felszínre
hozhat, mikor az élet egy beteghez már csak futtában kopogtat.

Bátorság

A te bátorságod valahol még ott is megvolt...
S mikor azt darálta a doktor szája és ejtette le
az ágyra, hogy ez itt a halál, az nő csupán már
itt veszettül, te túlra néztél, át a kórtermes házon,
te az otthonig láttál, s túl a klórszagú világon,
neked a lábad akkor is mindhazáig futott,
és még a mentőknél is hamarabb jutott oda,
hol a te ágyad volt, azon a halál előtti deszkalécen,
ahol nem voltál egyedül, csupán csak halálra készen.

Azt az arcodat...

Azt az arcodat soha nem felejttem, mikor az orvos mondta a halálos ítéletet, s a te szemed eközben szinte nevetett, mert te mindebből már csak azt hallottad, azt érezted, hogy most már hazavihetnek, s itt, itt többé nem kell lenned, elhagyhatod a kórházi napi rendet s azt az ablaknyi Tiszát mögötted, hazajöhetsz az otthoni utcába, ahogy szaladtál egykor a villamosról leszállva, miközben két karod cipelte a körtét, almát, úgy bontottad le erről a pillanatról a szorongás minden riadalmát, olyan voltál, mint a kinyíló fehér liliom, akit a halál terhe már csak fűszeres illatával nyom; s köszönted ezt a haza-utat, s mintha a kitárt életbe mennél azzal a régi, könnyű lábbal, gondolatod is halk, ujjongó zenét játszott a halálgitárral.

Mikor a mentőben ültél...

Mikor a mentőben ültél, odaszíjazva, akár egy mozogni nem tudó, könnyen félrebukó kisgyerek, és sejtetted, hogy ez lesz talán az utolsó utad, szemed úgy kutatta az ablakrésen át a tájat, mintha abban csörömpölne már minden elhalkított vágyad. Nézted a koszos talpfákat, ahol egykor veled a villamos szaladt, s láttad még a zöld lombot is heverni a rozsdaszín ágak alatt. A kavics koppanása füledben magas ívű szirtesés volt, s hozzá élő szomszéd az utcai valóság, és nem eltékozolt hóbert. A szemed úgy kapkodott, mintha emlékköveket szednél, s abban a sok emlékből te is még élve ott kerengnél, mintha az idő futott volna oda a kinn fekvő tájhoz, s ért volna hozzá egy múltó rubrikához.

Alul a tumor...

Alul a tumor, fenn meg a szív beteg kattanása... micsoda kapcsok készítik elő a halált. Köztük a te lelked kuporog, s ő máris tudja, hogy lesz még valami 'oda-át'. Kinn edény csörren, vigasztalanok most a lábasok, a rádió halkabb, és a bent tartott szavaknak száma sok. Őszre készül a fa előttünk, az erkélyen a szél nem igyekszik most hintázni, a bordázat húrjain is kitetszik valami régi, valami ősvilági.

Mi lesz velem?

Mi lesz velem? Mi lesz velem?
kérdetted, s rajtam átfutott a rettenet.

Mondjam talán, hogy itt a vég, s már csak a kint lehet újra kezdened?

Mondjam azt, hogy lesz idő, amikor nélküled is pörögnek majd a nappalok és éjszakák, s mondjam azt, hogy *én* túlélem majd kérdésed hártavékony érfalát?

Vagy mondjam azt, hogy igen, az ágyad mellett egyszer majd dús lombú erdők nőnek, hogy te az utcákon táncolva lépkedsz, s esélyt sem adsz annak a föld alá húzó rögnek, hogy van nagy halott meg kis halott, de téged még élőnek ítél az ítélőtábla, s hogy te holnap is élőként kapaszkodhatsz még egy dolgait nagyon is jól tudó száj-harmonikába?

Vagy vegyem el tőled azt, mi piros labdaként pattan falra, ám onnan mégis visszajön, mert rajta az élet szép törvényének van hatalma?

Vigyem el tőled azt, mi lelkednek
kedves, mert oly bő, akár egy varázsos
tollal lejegyzett fikció, s hozzam
helyette azt elébed, amiről már
messziről ordít, hogy örök
háttérszereplő és indigó?

S mit mondjak akkor majd, ha neked,
kinek mindig oly fontos s oly közeli volt
az 'igaz', a halálról szóló beszéd
olyannak látszik mégis, akár az
élőket hirtelen s váratlan felverő gaz;

Legyek én olyan hóhér, aki mellől
hiányzik a sors vagy az Úr
csodákat ismerő kegyelme,
legyek én az, akiben nincs meg a
kímélet irgalmat tudó anya-szerelme?

Mi lesz velem?... aztán megint

Mi lesz velem? Mi lesz velem?
– kérdezted, s én nem mertem azt
mondani, hogy meg fogsz halni,
csak zavartan arrébb pakoltam azt,
mit lehetett, hogy ne legyen miben
megbotolni. S közben arra gondoltam,
hogy a fejedben most mi jár vajon,
melyik éjszakából nem jön ki majd a
hajnal, s hogy testedben, elmédben mi
lehet az, ami már most is hűvösen
szembenézett a bajjal. S mélyebbre
néztem volna benned magam is,
ha lehetett volna még mélyebbre
néznem, s ha köröttünk nem lett
volna az élet szárazabb vidéke már
ennyire, ennyire nagyon készen.

Szikár idő

Kinn szikár idő van, mindenből épp csak cseppenként csorog, a deszkalécből nem lesz ház már, az eső is magára hagyott egy aljzatot. Koszos az ég és durcás, akár egy mosdatlan kisgyerek, s mindenütt, ahová lépek, tóvá nem érő, langymeleg pocsolya-szigetek. A kapun a csengő tört gitárhang, az asztalon reszelékdarabok, a kávéscsészénk kávét alig gyanít már, teás lett, akár a haldokló betegek. A pince hossza most homálynyi, mindenütt fémes, ugráló verebek, s alig, de alig hallom azt a hangot, mit hallani én a *még élőktől* szeretek.

A halál pillanata

Előbb csak mellkasod állt, s nem szaladt benne a levegő, kinn a madár nem kiáltott, nem mondta, még egy óra, még egy év vagy talán több is, s én néztem, szavakat nem találtam, láttam a szádat, szobor volt már, hibátlan, vagy talán mégsem, hiszen cserépfedőnek a halál ült oda, és ő volt már anyám közeli rokona, én meg, a gyermek, a reggeli fényben is sötétben ültem, fogtam kezedet, néztem kicsit leeső állad, s akkor, akkor először tudtam, az élők s holtak között bizalmas alagút van, már nem iszonyú, mi az életen túl van, és nem rettent a múltó testnek mind hidegebb világa, mert anyám lett ennek a *túl*nak kövekbe átnyúló virága.

S most újratanullak...

S most újratanullak minden leírt szóban. Ha azt írom, ez is emlék, abban a te halálod lesz az újonnan beköszöntő vendég. Ha azt írom, szűkül a torok, abban a te életed még partra vonhatod. Ha azt írom, ikreket szül a félelem, abban anyám van. Ahogy halott kezét még érzem, s kezét még élhetem.

Most már

Most már a reggelek is nehezek, nemcsak a ténfergő éjszakák, ahogy az étellel még szemben ülök, s nézem testemnek növekvő éjfalát. Egy kis pohárban koffein van, egy dobozban ételhez fűszerek, a forralt borhoz szegfűszeg kell, a kacsához meg ma, holnap vagy ki tudja, mikor, én egyszer még kerek mandarint veszek. Ablakomból a Dómra látok, előtte lapos és tornyos háztetők, a fákon már halvány diadalt ül, bár kissé még álmos a kócos délelőtt; kinn az égen vadludak húznak, szárnyaikon egy kibontott V feszül, s aligha tudni, hogy ki az éleken repül, az, vajon, társakkal van, vagy most is szóltanul, egyedül; az utcákon emberek járnak, mint amikor a szobában itt volt a helyed, s most már nem kell futnom és loholnom, hogy mindennel időben kész legyek; a kistányér is kinn maradhat, s nem csillog rajta lekvárnak nyoma, s a kávéd is ott hülhet, ahová egyszer letette azt az időnek porcelánfoga; az ágyad mellett nincsenek kenőcsök és fájó sebekről tudó gézek, a fecskendők is olyanok most, mint a szúrásra képtelenné vált, kicsinyke vének. Minden steril már, nincs környezetveszély, alvó angyalom, de most, hogy alhatnék már, lásd, én mégsem alhatok. Mind szüntelen berregő, villanyos ébresztőórák az éjjelek, a reggelek, s egymáshoz úgy beszélnek ők, akár a magukból holdas reggelen kilépő betegek.

A halottak – s köztük Te...

A halottak, akár a *néma*,
eltörött babák.
Arcukon szitakötő szárnya lebeg.
A halottak már nagyon felnőttek.
S megint *csak* gyermekké lettek odaát.

Temetésen

Ahogy itt állunk,
s hamvaid lejjebb viszi a szélkötél,
s a madarak szárnyában már fészket keres
magának a hosszú jégpályán
felsikló őszi tél,
én arcodat fogom, két szemem
bokrába húzva illeszték mellé
ágakat, s érzem, a hiányod itt meg
itt van, s az rólam többé már
le nem szakad;
élő vagy, én kis halottam,
vagy én vagyok házadban
ködpárás idegen [?];
mert gyermekként magára maradó
anyátlan
félelem húzódkodik most
bennem mind magasabbra, és
nem söpri félre már narancspárás árnyad.
hogy nő a
félelem (!), és mily telhetetlen ő...,
hisz árva lettem – s
nélküled, anyám, én halottam,
ő bármit megkívánhat.

Gránit-töredékek

Anyám haján nyugszik fénye az éjnek.
Szép volt ő élőnek,
és szép lett a sötétlő szélnek.

*

Rebbenő kezén a fájdalom
átszitált, ő már fogta, hozta a
növekvő hiányt.

Majd kicsi lett, s szájában
a szó, akár az elnémult
hegedűvonó.

Tudatlanság

Mióta elmentél,
elrejtőzött a napfény előlem.
Patikát keresett tán ott a homályban.
Beteg testére steril gézeket kért, s csak
egy piros kiütése volt egzaktan
hibátlan. Néptelen volt az álmom.
Magam körül gyűrődött föl a rét.
Egy volt a köpeny, egy volt a szoknya,
és sok-sok napfényről nem tudott az ég.

Anyá-csend

Már a temetőben jártam, akár a halni készülő bolondok,
s láttam, hó merevíti a tájat és a fák drótos koronáját,
s jég meg kő alatt a por, az ő testének meleg, egykor
oly lázas pora, s kezem mint *hozzá* rebbenő madár
hiába fészkel a kő ölére, mert a magány ott úgy bebútorozta
magát, ahogy a fal mellé a hézagos komód, a bögréhez a
rétegenként megkötő csend, a tóhoz a gépsípval erőlködő
vastüdő – s az én lelkem minden cérnaszála mégiscsak
őt kereste, őt kutatta, őt akarta ebben a süket, magát
halottnak tettető tájban, egy anyát akart, de épp azt az
egyet, azt az anya-illattal teli, fáradhatatlan kis kezét
és szemének mindig jövőbe markoló, testes, megformált
látomását, őt, ki biztos volt bennem, nekem, ki minden
állomáson ott volt és hozzám szaladt, kinek napfényes
nevetése új fákat nevelt a bánattal megszárt avar alatt,
kinek fekete hajából selymet bontott a szél magának,
s még rozsdálló faltját sem mondta volna festői képet fel-
szakító, billegős, öreg hibának – őt, kit szememben még mindig
élőként hordtam, őt, ki már kis kavics volt ott a formátlan porban.

Gyász

Azt mondják, az Idő majd kicipel
fájó önmagunkból, és a halotthoz élő,
zöld lombos fasorokat teremt; nekem a
fájás még ma is olyan, mint a vijjogó
madárhang, mely a kirabolt, lakatlan
fészek felett csak kereng és kereng; gyűrűd
ha látom, máris arcodat kívánom, ruhádból
még ma is keresve bontom azt a régi illatot,
azt mondják, hogy egyre árvább és egyre
dúsabban virágozik, mintha csak utánad
indulna, a karácsonyi kaktuszod. A tárgyaidd,
kis csecsebecsék, egy hajtű, egy féltve őrzött
óra meg ruhák, s a jövőre gondolva, a féltetett
gombok, ma olyanok lassan már ők is, akár
a magukra maradt, sorsukat vesztett, jövőtlen
kis bolondok; itt kesztyűdet, amott sáladat
csodálja még a tél, ha jégkígyója az ablakra
mászik, s a kalapod, amint repkedő hajadra
fogod, nekem tán még a túlvilágból is idelátszik.

Hajszálak

Néhány hajszál, amikor levágtuk,
az életed még hullámváz volt, eleven.
Akkor azt gondoltam, ez, igen, ez
már halott darab, ezt már akár a tükör
mögé is tehetem. Nevettünk, hogy
celofánba rakva olyan, akár egy lehulló
hagymakarika, miközben kinn készült
az ebéd, benn pedig asztalra került a
szokásos házi patika. De mióta tűnő lény
lettél, s megfoghatatlan testű
jaj-halott, azóta hajad szálában a lét
cikázik, s azóta az is bizonyos már,
hogy te ott vagy, én meg itt vagyok.

Fekszem az ágyon...

Fekszem az ágyon, ott, ahol te estél át a paplanos halálon, s szememmel azt kutatom, nézem, mit láthatott a te szemed ezen a szűk szoba-égen, amikor tested még enyhülést várt, s szégyellted azt a rút papírpelenkát és hogy külső cérnaszálaktól függ minden mozdulatod, s hallgattál, mert tudtad, csak apránként adhatod ki minden sercegő indulatod;

s noha meleg tested még tűzforró volt, s szíved is itta volna még a veres óbort, amit az erek edénye készített oda, hogy legyen a tüdődnék is meghajtó ostora, te már talán túlabbra láttál, oda, ahol földi mulandóság az ágytál, ahol nincsen más, csak angyaldoktor, ki messzire lép a korhú kórházfalaktól, ahol a mentő mindig hazatolat, és embert visz, nem szétizzadt emberdarabokat, ahol a végállomás ismert postacím, s mindenki jön-megy kirendelt útjain, ahol, ha szemed föltekint és látva lát, múltban látja a jelent és jelenben a halált.

Külön

Én itt írok, te fekszel ott valahol a légi ágyban...

*

a szememben a mosolyod, magához vonzó két karod, még hajad hullámesése is oly hibátlan. Rég volt az ott, mikor a házba szenet cipeltünk mi ketten, s mikor, hogy nagyobbra nőjtek, még mindent, még mindent csakis a te röpítő nagy kedvedért tettem. A lépcsőházak árnyfalán hányszor ültek kupaktanácsot a rémek, s én azt hittem,

bennük a félsz nem dobog, s ők
sosem lehetnek sem erőtlén,
sem homályló vének.
S mikor, hogy jöttél, cipődnek
kopogása a fülemig
hallott, akkor a rémeknek morajló
kép-esése már tudatom hasadó küszöbe
alatt zajlott. S ha tűzre
vártunk, hogy megfáradt kis kályhánkban
telente az
lobogjon, a tűz benned már
hamarabb szikrára lelt,
hisz piros virágú, csillám-gyermek
volt a te feszítő
és kibomló gondod;

küzdöttél akkor is, mikor rád
körkörös magányos évgyűrűk
vártak, te mindig jól
kihúztad és nem porló márvány-hó
szikláknak
vetetted derekad és hátad;
a fákra szemedből zöld
lombot vetettél, reggel meg adtál rám zöld szöcske-
inget, s hajad színéből, ha a tejföl,
juhtúró túl fehér volt,
te kevertél langy-feketén még egy-két keresztbe
iramló rímet; s aggódtál,
ó, hogy aggódtál, volt, hogy
mérőföldeken át futott szívednek
kemény, páncélos
lúktetése, s most itt ülök, halottas
ágy ez, kőizomzat,
néma vonalú, magába mélyedő gyász-fehér,
melyben
már nem szítál többé sem a
csöveken botladozva
igyekvő vér, sem anyámnak hajnali,
reggeli érverése.

Ciklámen

Ciklámen... miért kísért folyton e szó,
mi bújhatott vajon egykoron mögé,
hogy ahányszor verset írok, már előre
odafészkel a kigondolt cím mögé?
Ciklámen nem lehetett a félretaposott
nagy havak nyoma, s ciklámen
cipőre se tellett, ha utcára lépni
hívott a tavasszal kibomló orgona,
s bizonytal nem volt ciklámen fecske-
fészek az eresz ág-ölnén, hová szemem
utazni küldtem, de tán, meglehet,
ciklámen fényben éltem én, s ciklámen voltál,
te, anyám, mindenütt átcikázó
mindenem, míg búcsúra nem hívott az ég,
hogy te legyél aztán az én ámenem.

Hiány

Hiány, mennyi elhamvadt kívánság
van ebben a vézna szóban, hiány, élőnek
kíván ez a szó, miközben te már ott
fekszel abban az urna-koporsóban, hiány,
hiányzik kezed, mely átölelte életem, hiány,
hiányzik arcod, mert azt ma már csak
fotókon nézhetem, hiányokból épül fel
minden, mi tested langymelegében és
illatában ült, s hangod hiányáról szól az
a dal, amit a vén vonós még néked, még
számodra hegedült, hiányzó órákat kopog ki
már a vekker, amikor reggel felkelek, hiányod
mutatja kinn az asztalon a bögre, hisz nem
nyugszik mellette a te ismerős két kezed,
álomnak híján van a párna a heverő
tövén, és álomnak híján vagyok én is,
nem alszom; nélküled hogy alhatnék én?

Sírvirág

Sírodra milyen virágot vigyek,
melyik virágszirom tehet neked
tanúságot arról, hogy az élők gondolatából
nem hiányzol?

A rózsákra mindig nevetve
néztél, a krizantémról beszélni csak ősszel
szeretted, s gerbera is vetett már szemednek
margarétás álmat.

Vinném neked a jácintomat,
de a Nap kényeskedő úri kedve azt
csak tavasszal engedi, vinnék én mindent,
ó, hogy vinnék, miközben lelkem futórózsája
ezt az utat naponta többször megteszi.

Mióta nem vagy...

Jaj, anyám, mióta nem vagy,
a halálban fürdöm én...
A halál az úszómesterem
ezen a hullámozó élettengeren.

Mulasztások

Mert nem mondtuk elégszer, mert
nem mondtuk mégsem elégszer,
mit mondani kellett volna, mit lelkünk
minden percben tudott, s mihez nem
volt elég kimondott óra, idéznünk kellett
volna azt a régi házat, hol bár gond gondra
futott, és szürke repedés volt a háznak
váza, azért mi ketten olyanok voltunk,
mint egy bánatból kibújó anya és annak lánya.

A régi ház

Tudod, elmentem oda, ahol régen laktunk, s ahol a repülőök mindennap égkockákra szálltak..., ahol az ajtónk is katonacsizmák élébe ütközött, ha kezdetét vette a percekért folytatott vad vadászat. Féltünk, talán azért, mert civilek voltunk akkor..., igen, akkor is, mikor köröttünk felmagasodtak a katonatömbök, s úgy települtünk magunkban egyre beljebb, ahogy egy árok széléről indulnak s mozdulnak kérges útjaikat járva a fagöröngyök. Törékeny voltál, mikor boltból jöttél, a vállad nagy terhek húzták alább... S noha akkortájt párás békeidő volt, ha éles riadót fújtak, minden átlátszó zugban feltünedeztek a katonák. Halált cipeltek ők jobbra-balra, vagy annak gyors előszelét, mikor a hadgyakorlat formás íveiben egy gép sarkánál egyszer csak megritkult és letört az ég. Eső jött fentről, és a nedves bokrok levél-arcába húzódtak be a csigák, a te szemedben, kövekre ülve, két külön világ volt, s ebből az egyik, a rémültebb és ijedtebb, bizony, akár még annak a tevékeny halálnak is kitárt. De abban a másik világodban szúrós védfalat emelt azonnal az élet bokra, s benned még szilánkokon járva sem hullt az akarás soha fáradt és erőtlen darabokra. Akartál házat, családot, játszó gyermeket és mérleget a súlyhoz, s ezért, később, ha lehetett, te vigyázó anyaként hajoltál oda a jövőhöz és a múlthoz; s ha gyermeked korán veszített a gondok és bánatok miatt apát, te nem félted, te mindig kijebb toltad perceidből azt a rongyos, azt a hétköznapi halált. Törékeny voltál és mégis erős, mint amilyen a bennünk munkáló szándék, amikor a halálhoz közelítve az élettől centinként távolabb ülünk, ám tudjuk, hogy ma kinyit, és portékát is kínál nekünk jócskán az élet-halál bazár még.

Időm alig volt tenyérvnyi...

Időm alig volt tenyérvnyi akkor,
amin nem átfutottam, hanem
meg is éltem, időm most itt van
rendben, égis éró dobozokban,
de most én nem tudom, hogyan
kell élnem. Hogyan kell élnem
sok-sok percet, ha a te karodon
már nem lüktet óra, hogyan
rakódhat rá még élet
egy csendben, egy halálban
hosszan hallgatóra?

Anyám sírjánál

Ma képeket néztem. Ezek régen már látott
és a halálba elvirágzott embereket papírra
merekvítő ősfotók. Azelőtt tisztos dámák és
tőrékeny arccal figyelő lánykák, szájukon
sorsukhoz imádkozó himnuszok. Napernyők
s katonák kavargó rendje, s hozzá a „papucsos”
kézműves nagy fegyelme, míg víg napjain
kártyát vet Vendel, a bohém kosárfonó.
Margitnak itt mintha csupán a szeme üzenne,
s meg sem mozdulna keze, az a később furcsa
s halovány, beteg köröket befutó; barna szemében
bús alázat, mint ki minden Másikat csak
magázhat, s kinek az élet csak fölbe nőhet;
úgy láttam őket azelőtt én, mint ahogy repkény
veszi észre fáradó házaknak falain a
szomszédban elfutó zöldet. De mióta tudom,
hogy ott nyugszik már a te porod is, ahol nekik
vetett ágyat a halál ember-őre, azóta másképp
fut ki képzeletemnek bolondos tükre abba a
szomszédos, halk temetőbe. Azóta számomra
ők már nem halottak és korántsem képek,
nem kosárba kirakott, tépett virágok, azóta
titokban azt remélem, hogy körükben egyszer te
is megleled majd újraépülő közös-külön világod.

Azon a képen...

Azon a képen, ahol öten vagytok,
te vagy a legvéznább, szellőcske
kisgyerek, mint kit a gyufa épp
csak sercintve gyújtott, s közben
csak néhány rövidke percet élhetett.
Előtted még többéves háború van,
s anyádat veszítéd egy szörnyű májuson,
rólam akkor még mit sem tudtál, s
nem mentél át te sok fájdalmas rítuson.
Azon a képen az arcod oly apró, sovány,
mintha felnőtté válni kedve nem lenne
soha, azon a képen mintha életre kelne
mégis egy prelúdöt játszó zongora.

Színvilág

A ruhádon mindig birsalmaszín villogott vagy
többnyire piros erekkel átszőtt bordó árnyalat,
s fehér volt nyári szoknyádon a virágos éj, miket
nem hordanak holtak a föld alatt; s te, kinek fekete
volt a haja, mint a fehér kövekhez illeszkedő
nyári éjszakák, ha hordani feketében ruhát
kellett, már szaladtál minden létező bokron át.

Az állomás és a fehér ruhát is látó Budapest...

Az állomásra mentem eléd.
Előbb az illatod emeltem le,
aztán téged is,
s hosszan néztem, hogy
kopog a cipőd mellettem.
Szatyrodban az anyai aggódás volt,
körbepakolva a szorongás érett
almáival, fejedén apróvá
zsugorodott a múlt idők
homályát idéző kalap,
kabátodon pedig helyet
kapott az ősz szüette

színe is. Nekem cipeltesd
az életet. Fogtad erősen
azt a szatyrot, hiába mondtam,
hogy most már gyalogolj át a
jelenkor könnyebbik felére,
s engedd, hogy a hálóból
kipotyogjanak a szorongás
kerek almái, te már megszoktad
az együttlétet velük.

S néztelek. Ahogy az emlékek
tükreiben kutat az ember,
s lát fél alakokat, kezet,
lábat, félúton elakadt mosolyt,
és lelkébe engedi újra a
harsány nevetést. S a tükrök
kvarc-hullámain kikelt
belőled az a lány, kikelt
belőled az a fehér ruhás
asszony, aki az életet
nekem cipelte akkor, mikor
nagy Budapest hídjain futott át,
meg a repedt emlékekbe
kapaszzkodó, éhes
macskaköveken.

S te mentél..., az égre
pillantva szatyrokat még nem
kerestél. Könnyű, igyekvő
lábbal futottál az élet elé.
A hídról a Dunára látva
látva neked víztáncot
jártak a halak, a szürke
kőfalakat boldog dallamesővel
futották be a reggelek, mert te
nekem cipeltesd az életet, nekem a
fehér ruha legtöbbet ígérő
terhét, és hajadból bontottad
ki, ha kellett, a pesti éjszakát.

Barátnőd

Barátnőd szóke, akár az ajtók villanó
rézkilincse, s beszéde is oly nyugodt,
mint az izgalmat hártó napkorong, s mikor
ti összenéztek ketten, mintha sötétlő
bátor hajó menne egy óvó aranykeretben,
mintha helyére kerülne a lábos meg-
sérült tűzzománca, s így múlna napra nap
a hétköznapi kavargó tánca, s mikor már
csak a telefon az utolsó közeledés útja, akkor
lesz e barátságának még jelene s nem múltja.

Az emlékek sokszor kormosak...

Az emlékek sokszor kormosak, magunkkal
hordozott, koszos kis cellatársak, bennük a
jelen fénye nem lobog, csupán a múlt tornyoz
vázra vázat. De néha, mintha ébrednének
gyufa-villanású reggelek, az emlékekből ki-
hajlanak az ébredő, ráctalan képzetek.
Kamilla- és citromillat – már nemcsak a
haldokló kínjain segít, és e sárgálló párás
világban percek ülnek meg a futkosó és
gyengülő idő kóválygó s kósza partjain.
Habkönnyű kicsinyke percek, melyekből
bizonytal nem lesznek testes órák,
csupán az időnek és térnek precízen
kimért fekete-fehér zónák. *Ott* napok
ülnek meg... aztán mellettük az
elhagyott hónapok, *itt* meg a tér s az utca
rendje kap többnyire két mázsa kitöltendő
úrlapot. Am hajadban, szemedben
s elnémult szavadban végül összefut
a téridő, kinn már rögzítve az utca rendje,
benn meg a térről [testedről] omlik le a levegő.

Maradék

A haláltól kaptam én valamit. Nem kék eget, nem aranyhártyás pillangóit a Napnak, csupán egy kártyát rakott ki a kezével, amin az emlékek rendetlen szálai mind itt maradtak... Bogozni próbálom azóta szálait a kártyarakó napnak, s keresem a csavargó álmat, anyám a halottak útján mendegél, s az én házam jelenti neki a távot.

Emlékszem,

a nevét hányszor, de hányszor félreírták, ezt a j betű hajtűkanyarjára kívánczó, kézműves korongból előperdülő, kettőt forduló, porcelán arcú ős-nevet; Mojzik vagy Mázik [?], előbb szavakkal körbeudvarolták, míg letették mellé aztán legvégső nyomatékknak azt az elegáns Erzsébetet.

Mázik, hát, Mázik, mondta nevetve, s a kacagás még cirmos szemén is átfutott, vagy hidegbe fordult és júliusban is dermesztő ősz lett, ha mindez ráadásképp még jégpárás kedvébe is futhatott. De hogy az Erzsébettel aztán baja nem lett, s Erzsikeként nyelveknek nyitott tornácain élhetett, ettől lépte is táncosabbra fordult, s nem vette már csapásnak a nyelvelő-bicsakló végzetet.

Tárgyak

Ezek a tárgyak..., hogy vigyáztad őket, magadhoz hívtad a messze csellengőket – a te szekrényeden, asztalodon mindnek lett helye. S hiába volt némelyiknek tárgyi hibája, a te lelked, ha felvette, már lett lelki burája, s lett neki csillám üvegarca és szikrázó tükre; mert tárgy-királynő voltál te az ő kicsiny körükbe'.

A szemüveged..., én halott anyám

A szemüveged még itt van, s karórád is úgy zümmög, akár a szorgos méhek, a tárcádban fontos iratok, bérlet, menetjegy, élő kísérlet arra mind, hogy életed ne legyen halott labyrint, s ne legyen orvosi leletek élő foglya; és szemed se legyen bús napnak elhagyott holdkorongja. Az asztalon a vázát nézem és hozzá a kék kristálykövet, azt mindig úgy szeretted, s úgy ragaszkodtál hozzá, ahogy a lámpafényhez mély sötétlő éjszakákon oda-óvakodnak örök hűséggel a gyerekek. Mikor mi történt [?], a közelből mikor lesz távol, s mikor lesz egyforma csend abból az izzadt éjszakából, mert én még mindig látom, ahogy a szádon üvegrózsák nyílnak, és súlyos köd úszik tekinteted mögé; már otthontalan vagy, pedig még itt fekszel az ágyon, és a lámpafénybe nézel szüntelen.

Ez itt a kendőd...

Ez itt a kendőd, de már nem védhet meg a széltől,
ez itt a vén föld, de már nem választ el az égtől.
Ez itt a kezem, élő,
de téged meg sem foghat,
ez itt egy farönk, fa volt,
s most őriz egy halottat.

Enyém...

enyém a tárgyak hallgatása
és a gömbforma gondok, mikor
köztük cikázik az éj, hallom az
elfekvő szó-harangot,

mert nemcsak élni, de halni is
indulnak a vágyak, s akár a
holtak, mindegyik magában hord
még egy fehérre meszelt imaházat;

s ahogy hallgat a szó a szájban,
a pohár a csöndben, úgy hallgat
a tér, s hallgat a térnek sok fura
tárgya – látod – az időközökben...

Hintőpor

A hintőpor... milyen fehér és babaillatú
volt a pora, mintha hirtelen csupa újszülöttem
lett volna tele a szoba, s kinn a mosdókagylón
az a babafürdető szappan, akárha száz kicsi
csecsemő tisztulna benne sikamló hab-alakban;
e tárgyakat nézve minden az életről szólt,
s ablakunk alatt a hársfa az ünneplő Napnak
hódolt; a vadludak még csak felmérték az utat,
s azt lesték, találnak-e majd abban a távol
Afrikában kutat, de Te már akkor is más utakon
jártál, az életből kicsit már messze és kifelé
indultál; s ahogy a combnyaktörés után pilléred
lett az a járókeret, úgy kerestek maguknak
külső támaszt a múltó hetek, úgy kapaszkodtál
mind gyakrabban az összes falba, féltél, hisz
egyre szűkebb kapujú lett az aorta és a kamra;
a 'traumán' szerzett sebed meg hiába gyógyult
végre szebben, a tumor is felnőni akart már, s
csak nőni, csak nőni mind kerekebben; ám erről
akkor még nem volt bizonyosságunk, s nem tudtuk,
az utolsó ősznek kell majd a szemünket kitárnunk,
s hogy az a hintőpor most már nem az élet felé
ápol, csupán por s előjel ő is a jövődő halálból.

Hidak

Ha tudnád, ha éreznéd, hogy neked írom, neked szánom, ha lenne menetjegy és hanghullámvasút széles e világon, ha csak egyszer is szólnál még, s hozzám hajolna át a tested, s azt mondanád, igen, már ezt is régen vártad

és régen kerested, ha az utcák végén látnálak téged, ahogy jössz felém, s kicsit tanárnősen is hoznád iskoládat, ha még egyszer hallhatnám a halálból is kedvesen intő szádat, ha mindez még egyszer az én valómmá válna, ó, bár anyám lehetnél, s nem törekeny váza, nem kép a falon, s nem albumok álló fotó-rajza, hanem az én lelkemnek márványnyugodalma.

A teraszon

A könyv becsukódik. Sötét a levegő, ha halottnon kell átfutnia. Hány halál száll ma a házak tetejére? S mennyi kuporog még ugrásra készen az eresz alatt? A cserépben föld moco-rog. Szél kotorász az ablak üvegén. A terasz fehér karéját kavicsok ölelik közre. A sövény szuszog, és a tó párnáin párás álmaikat hozzák-viszik a mélyvízi gondjaiktól egyre feljebb rugaszkodó illatok.

Már hónapok...

Már hónapok óta nem láttalak, ám ha sebes virágok peremét ápolta kezem, a jácint, a cserép azt mormolta, itt van a letört, a zöldje fosztott, de hol van a másik, a világra táguló életem. És ha szél röp-pent az ablaknak félős üvegére, vele koccant két moccanós pillanatra a halál...

Az élet szitáján az apró halál rostál ki; ez itt a folyton felgyülemelő, ez itt a szikár magvú, nagy, kerek szabály.

Velem vagy

A gondolat nem ejt ki magából, hiába az emelkedő távol, hiába nő magasra a tereknek lopakodó útja, mi az idő vázát terekbe futtatja, hordalak magamban, ahogy a szó vesz fel magába egy tárgyat, s ahogy felhő kerít magának villanó napágyat, ahogy az ág tekint egy cikkánós rügyre, mintha attól még mélyülő fatörzse is függne, itt futsz végig bennem te reggeltől estig, mert a te eleven mivoltod mindebből kitetszik.

Szavak

Ha azt mondom, fáj, az másoknak olyan buta, olyan kívülálló szó, s olyan ostoba, amilyen ostobának látszik az ég csillogó üvegburájából letekintve a gyomokat kinevelő, kavicsal futkározó föld pora. Hogy halott keze nyomát viselné egy mákonyos illatáról híres liliom, s hogy megülhetne bármely lefutott élet egy virágból kikandikáló, áttetsző párákban szédelő illaton? E képek mögött csak szó van, vagy ott van a halott maga, s mire képes, ha egyszer erre sétál, puha női bölcsességbe szöve a kőkemény lélek philo-sophia, hány válasz sejt, hogy csupán a kérdésig jut majd el a száj; s mi a kérdéstől a válaszig ellökne, nem lesz oly biztosan igyekvő, huzalt feszítő, szép ragály. Ha azt mondom, fáj, az másoknak ellibbenő fátol; ha azt mondom, fáj, már így is, úgy is itt van, s körbevesz a távol.

Születésed napja

Ma születésed napja van, s én
a temetőbe indulok, az utcákon
hullajtja virágait a japán akác,
oldalt a kerítés narancs szirmokkal
foltozott, s magamban azt mormolgom,
hogy most vége, most az Éggel összenézni,
megállsz. S ha csikordul a főkapu, s átellenben
gólyákat látni nem lehet, én meg aznapi utamat
járom, vödör csörren, kottyan a víz, s még egy tó is
meg-megvillan olykor azon a messzi égi tálon.
Benne arcod, keretbe fogva, akár egy csendes,
egy illaton ágaskodó vízililiom, mert te ott is
kíváncsi maradtál, s te ott is mindent tudni
akarsz még, halott angyalom. Így hát a vizet
neked tenyérben hozom, hogy megkérdezhesd,
miért nem vödörben hordom, s hogy miért lett néked
megásva itt e sír, mikor te perdülni csupán

egyet akartál azon a fakorlátos holdkorongon.

Temetői ének a halottak Istenéhez

Születtem, hallgattam,
nádi tóvá fagytam,
nádi tónak mélyén
még halra akadtam.
Szaladgált a víz ott,
hullám hullámot ért,
életet adnék én
anyám életéért.

Magamat od'adnám.
Legyen tudóm felhő.
S legyen a vesém is
rajta átszüremlő.
Szemem adom, látod,
kérhetsz *képvilágot*,
sosem kérdem közben,
neked hány hibád volt.

Születtem, megnőttem,
fakéreggé lettem,
hosszasan kanyarog
a Tejút mögöttem.
Nádi tóvá fagytam,
nádi fogoly vagyok,
életem od'adnám,
érte lennék halott.

Mozdulatok

Tótágast áll a
világ. Higyjük, számára
ez a visszaút?

Tótágast áll a
lélek. Halálból földre
kéredzkedik ő?

Mondd...

Mondd, honnan jöttél, anyám, hogy gyökered
engem mindig távol messzeségbe fon, s kedves a köd,
ha abban feltűnni látszik, mint elégiák üzenő-füzetében,
a te összetéveszthetetlen alakod... S frissít a reggel,
ha abban az álmok folyópartok koccanó kavicsaihoz
érnek, ám hogy visszahúzzalak gyökerednél fogva,
ilyet csak esztelen percek és esztelen remények remélnék.

Álom

Igen, azt álmodtam, hogy élsz, hogy itt vagy velem, s ahogy a konyhában sűrögsz-forogsz, körbevesznek illatfelhőjünkkel a leves-hegyek; az utcán egy mentőautó fehér magányában borong, hiszen átköltöztek az életbe a halál kapujában kuporgó betegek. Te szaladsz, tálcan hozod nekem a reggeli kávé, és vígan csörömpölsz a lábasokkal, mert készül és egyre éhesebb lesz az élet, ha napjainak sietve nekiindul, s tudja, bőven megtelik még súlyos talányokkal. Szavad repül, derekad hajlik, akár a szélnek feszülő nyárfa, s te fürkésző, kíváncsi pillantást vetsz a szomszédokra és ebbe a derűsen kibomló mába. Kezedből fecskék repülnek neki az égnek, s villás farkukból lesznek aztán hidak ég és föld között, bár a levegő-égben még két éhező lepke kódorog, s míg utat keresnek, ők is dülöngélnek, noha az egyikük, úgy tűnik, máris jobban öltözött. Te nevensz, s nem csupán a szádban, már a szemedben is hordod a nevetés tér-vonalát, s egész valódban ott igazgatod a létnek teret az idővel, halált az étellel összeöltő, messze gomolygó, vidáman illanó fonalát.

Anyám anyjához...

Eddig csak kép voltál nekem: mögötted erdő hallgatag fáí, s ruhádon fotóhoz öltözötten kinyíltak a hétköznapiak rózsái. Kicsit mosolyogsz, még pironkodva, s csak sejtetted a táguló jövőt, hogy öt lánykát hozol a világra, s a te karodban lesz majd mind az öt ebbe a folyton készülő életbe öltözött. Ám mintha azt is tudnád, hogy a halál korán margarétát szed magának, s ha Csorváson, Medgyesbodzásán talál csak Margitot, akkor is viszi egy élő szálat ő magának. Viszi az erdő élől, viszi ruhájának fakó rózsáit, s hiába kiált messze öt lány, már szaladnak gyors iramban, s jutnak egyre keskenyebb vidékre életed szellős és eleven órái. Szegénység emészt, a fiókban adópapírok, mit fizetni alig tud, ki nagybeteg, közben körötte a háború tombol, mindenki reszket, fél, csupán a Nap járja útjait, akár egy nagyúr, élvezet. Fiatal vagy s máris a halállal terhes, a háborúban az idő nagyot ugrik, lányakkal már nem a Napot, csupán a Holdat élheted, s most tudod igazán, hogy a hétköznapi milyen gyűrött és milyen fakó itt. Futottál, léptél, énekelteél, s főztetted a szilvalekvárt, s ha öt kihajló gyermekedre néztél, máris aranyló méhecskéket láttál s nektárt. Éjszakákon át ruhákat varrtál, s megfoltoztad közben a zoknit, te minden órát átkaroltál, s így tettél anyássá számukra minden holmit. A képen csendes vagy, hiszen a fotónak nincsen hangja, nincs akusztikája, azon a képen csupán a volt-fényeknek nyitott és szabad immár korlátok nélkül a jövő és a pálya. Azon a képen téged életre és halálra rögzített a művész, s ebből a halálból csak az hozhat elő, ami elevenebb s ami még távolhatóbb, mint amilyen távolható lehet, mondjuk, egy ügyvéd. Egy papír, melybe történelmet szöttek, ahol esküvőre gyűlnek a szülék, egy papír, ahol tervezgetsz még, s ahol tartós fészekre még nem leltetted a fülemülék, egy papír, amely mögöl kibújik majd másodikként Erzsi, egy papír, mi bár rongyossá vedlett, még tud nekünk, még akar nekünk rólatok üzenni.

Előhang az utószóhoz

Ha meghalni én fogok, anyám, te
nem ülhetsz már az ágyam mellett,
de ott lesz talán a társ, a férj – s fehér
dallamokon futva a két gyermek.
A te kezekben nem lesz bögre, víz,
hogy a halál szárazságán áthajolj,
a te lábodon nem kopog cipő,
hogy a hosszú mérföldeken áthatolj.
A szatyrodból nem tűnnek elő almák,
hogy velük a jelen élethez teríts.
És a szádból már nem hullnak rám szavak,
hogy velük még ott, a végén megsegíts.

*

Ki lesz ott, mondd, ha nélküled jár-
kel
tüdőm fémrácsozatán futva a levegő,
s reggelbe átfordulva az éj azt látja,
nincs kétség: halálhoz ágyazva a lepedő...

Mit mond a könyv, melynek számozott
lapjain betűknek bokraira ül a halál,
s mit mond a társnak szája akkor, ha látnia
kell, hogy most is beteljesült a szabály...

Hol szárad ki félúton a technika átlátszó
csöve, öreg katéter, friss kanül és az infúzió,
s mikor lesz ott a társból, gyermekekből
tétova kéz, céltalan láb, botolva haza-induló...

Eljött a karácsony...

Eljött a karácsony, s én
minden lehullott díszben
halott anyámnak arcát látom;
üvegcserép a padló,
s üvegcserép benne a
holtából feltámadó álom.

Az asztalon a gyertya
üres helyére vetül,
s míg fényét próbálja a tükör,
az ő fénye már messze,
távol egyedül van, oly
ünneptelen egyedül.

A haját éjbe fonta, zöld
szemét mutatja a fényő
nekünk; s míg létráján feljebb
jut a gyors szaloncukorka,
ő marad: a föld alatt,
az ég alatt, egyedül.

S ha karácsony átkarol,
s asztalhoz hív a gyertyafény,
én őt siratom, s folyton vissza-
dalolom, mondom neki,
bátor légy, mint voltál ré-
gen, ne félj, anyám, ne félj.

Kinn keresztet vet az ég,
ki emlékeit gyűjti folyton.
S ha a Nap megmerevül,
ő fénysziklára ül a Holdon,
s dúdolja énekét, hogy:
a 'ne félj' az égi kék.

Egyedül

Ma anyák napja van, az első olyan anyák napja, amikor anyámról azt kiáltja immár minden, hogy halott...; egy méh most a virág peremén billeg, s ha ha anyám kihűlt ágyához ér, már kicsit sem lesz – szúrásra készülve – izgatott. Ó úgy tudja, hogy az élet szirmokon épül életveg, hisz az életből inkább bont és törve tördel az, aki halottá lett, vagy épp halálba készülő jaj-beteg. Tiéd e nap, ám eddig valahogy kettőnké volt ez is régen, amikor még nem volt meg a végleges helyed azon a falra kihajlított, azon a haláltól elkerített képen. Arcod soványka, szemed zugában zöldalma-illatok, s én itt az élet aranyvájatában fázom, s úgy élek, mint kit az anyja – a kényszerek útját járva – itt hagyott. Ám ha feltűnik az utca végén egy rád emlékeztető alak, már téged festenek hanghurkaikkal az égre a tavaszt kereső, trillázó madarak, már kicsit neked épül a gondolat-jövőt szálanként összehozó fészek, s azonnal összébb rándulnak útjukat keresve a földeken bóbiskoló vetések, poharamba a víz aztán üvegbuborékokban csorog, hogy velük ide találjanak hozzám a mennyekben anyátlan kóborgó, szürke ruhájú angyalok.

Tegnap este

Tegnap este: este voltam. Öreg-asszonyok csillagokat horgoltak belém. Egy kisleány aranylabdájának kaput tartottam, hogy a vágya ott repüljön aztán befelé. Felhős testem nehezedni kezdett, vonzóbbak lettek számára a tavi kukacok, a Hold kagylóján a Nap felé kóboroltam, s tudtam, hogy a nap sötétebb felében is ott vagyok. Gúnár nyakát messzebb húzta egy repülő, s

maga mögött hagyott lármás csíkokat,
a szárnyán dobozokban nappalok torlódtak,
s mind igyekezett volna már lassan kifelé.

Tegnap este: este voltam. Öregasszonyok
vettek tenyerükre, tegnap este: este voltam,
s az ő kezükkel repültem fel az egekbe.

Megírom neked..., anyám

Megírom neked, igen, megírom neked,
ha tovább már nem élhettél, hát megírom
neked ezt az életet...

Megírom neked ezt az októberi őszt,
melyben hulló levelek táncolnak az
utca fölött, s hajlongó anyák fiaikat,
lányaikat a nyártól egyre messzebb viszik.
Megírom neked, hogy... bár körmenetre
jött az ősz, itt rendben semmit nem talált,
mert semmi nem akart csak úgy, csak úgy
a halálba menni, s csak úgy magától
mindentől elszeretni, csak úgy, tudod,
anyám, meghalni, földbe szökni senki nem akart...

s én látom a fákban a belül rejtőzködő rügyet
s alatta a törzs fagyos bánatát, a kavicsokban
a készülő sorsot, hogy majd messzebb sodorja
őket az eső, a víz és a szél esése, s hogy majd
ráhullnak egyszer ők egy távol, messze földre,
hol jön az ősz, s ott rendben semmit nem talál,
mert semmi nem akar csak úgy, csak úgy
a halálba menni, s csak úgy magától
mindentől elszeretni, csak úgy, tudod,
anyám, meghalni, földbe szökni senki nem akar...

Utak

A halottak mindent egyszerre veszítenek.
Te is egyszerre veszítettél teret, időt és
kettőnket összekötő szavakat, anyám.
Már kiélesített testtel feküdtél, amikor kinyíltott
fölöttünk az égbolt, s mindent, mi korábban
a föld gyermeke és bolondos játszótársa volt,
fentebbre lendített, és meg is tartott
földtől már elrugaszzkodó huzatán.

Testetlen hegyek közé jutottál, pirosukat is
leejtették magukról a hullafoltok, és
csontodból kihullt a velő, a mész, a kalcium,
..., az ég útján egy tiszta gyomrú részeggel
találkoztál, ki halála napja óta nem tudta,
s még csak nem is gyanította: mi a rum;
és láttál rongyos babákat fehérbe átpólyáló
asszonyokat, kik fehér lelkükben meghalt
emlékeket hordtak, mert oly úton jártál te
már akkor este, amit még népes csapatban
és amit még együtt, mindig együtt –
szétválaszthatlanul járnak be a holtak.

S ott, az úton lerakják árnyékukat
rendben, majd összehajtogatják egykor
szétnyíló homlokuk, s aztán tipegő hangokat
követve, már arra, csakis arra fordulnak, ahol
a népes órák cementtömegében egyszer
még előbokázhatsz az oldalút.

Az oldalút, mely elvisz aztán abba a
nézhetetlen, abba a csillagporos
fatoronyba, ahol, azt mondják, a halottnak
jó is, szép is, és ahol kalapot már egyszer
sem emel az ócska élet nevű bolondgomba.

Apa-ciklus

AJÁNLÁS

Az apának, aki apa lehetett volna...

Fák és gyökerek

*Szólítanak a fák a dombon,
s magasba emelik arcukat,
az idő fogja, őrökbe mártja
fel-felnövekvő hangjukat.
A gyermeknek gondja, mondják,
televény gond, még késeket
is megterem, egymást karmolja,
üti, vágja, püföli benne két elem.
Két eleme az indulásnak,
mely jobbra-balra eltaszít,
az egyik megújult tisztelgésre,
a másik némi ütésre megtanít.*

Igen, hát így

*Igen, hát így, ez a közös életünk
is úgy futott el, ahogy a fáról leeső
dió egy ferdét gondolva a sufniába fut.
A macskaköves utat feljebb már sima
felületű platók váltják – ott a
kísfűük szeme már néhány perc
alatt apókássá válik. Leüljek-e
ide úgy, ahogy az esőcseppek ülnek
meg a fák alatt az évszázadok
karéjában, vagy menjek tovább úgy,
ahogy előttem háborítatlanul
döcög-döcög a villamos?*

A kór-házban

Amikor egymással utoljára találkoztunk,
nem tudtad, bizony, még a nevemet
sem. – Azt mondtad: Ildikó, a szomszédod
meg leintett, hogy valaki más, ...meg
hogyan talán mégsem.

Ám a hiúság benned akkor is ott volt,
s így szóltál, mielőtt bármi mást mondtál
volna – nos, ha lányom vagy, hogy ember
lehessek, előbb *'fog'* kell nekem, s aztán
jöhet a nóta.

A lábad a halálban volt már, hiszen minden
maradék húst lehántott róla az
élet – de még erőlködtél, hogy mutass egy
jó képet, s mutass egy röntgenre
rácáfoló szépet.

Tüdődben kátrány építkezett, szorgos
volt, így előbbre jutott, magasra húzta
házát – ám a testedben ifjú
voltod is mutatta még arányaiban
is pontos vázát.

Zavarban voltam, hisz percekkel előtte
előtte te, a beteg, még nővérnek
láttál – s oly diadalmasan mutattad nekem
péniszed, hogy elszégyellte magát
ott az ágytál.

És az utak, amelyek ekkor még éltek, s
egymással akár össze is futhattak
volna – megingtak, s repedt fazék lett
az egykor útjára induló, akkor már
elkésett nóta.

Süteményt hoztam, italt, neked unokákat,
meg persze fájdalmat és színes
fotókat – s reméltem, bár engem mindig csak
félíg láttál, azért bennünk az *egész*
élet zokoghat.

Micsoda rend – s micsoda káosz,
élet a halálba, lány meg az apjára nézett
lopva – s mindegyik azt vizsgálta, mit visz
majd magával arra a fenti s arra
a lenti Holdra.

Földindulás, az emlékező ciklus- és érzéshéjai

Ásott foltokban *emlékek* jönnek,
már felnőttébb vagy még serdületlen
gödörlakók.
Most már szépen egyengetik léptük,
láztalan virágok ők, ásványok
és hírhozók.

Mozdul bennük az idő még, ám
a térben tolakvásukból csend
lett, hallgatag,
felgyúlnak bennük, akár a villanykörték,
gömbölyded sötétségdarabkák
és izzanak.

Physis – a megszépítő messzeség

Apám, *mesélik*, véled kezdődött az élet,
és mondják, véled kezdődött a létemre
tottyánó halál. Hiányod kézen fogott.
Elvitt a nagy hintához. Belekevert a
Semmibe. Azóta, ha csend-magammal
járok erdőszélen, kezem hiába hűvösül
a földhöz, bodzabokor se nő belőle, s föl
se hasít már – ránk közeledvén – a
gyümölcsüzenet. *Távolból* nézlek,
homlokomba át- meg átborulva. Hajnalodik
amott... S én az ég metaforáját, lásd,
ide melléd – kitavaszkodni – mégis leteszem.

És változik minden...

És változik minden..., a
télre gondolok, az apró,
zsemlyeszínű fákra, alattuk
fehér körökbe pördülnek át
– mint ág hegyén a *kése* –
a mókusok.

S aztán a tó forog, a
vizet gyors testű gondolatra
váltja, hisz a léleknek
halszemű barátja
a gondolat.

A mi csend-falaink, apám

Gótikus hallgatást parancsoltál rám,
késsel, villával ettük a csendet...

*

néhány komor apával látogatott
hozzám az Ég, ám útjain mégsem
lett tele szememmel-számmal;
érintetlen maradt tőlem, akár az Isten,
ha szerelmet talál az ember oldalán.

Mozgások és szétcsúszások

A ház a hegycsúcson állt
ma, aztán a völgyekbe húzta le
a délelőtt, hosszasan nézte őt
két platánfa, az élet nézhet
így még – tudod – a *kés* előtt.
S aztán a gondolat csúszott rá
a tájra, fényképet csinált magáról
az ősz; abban volt két ajtó, két
platánfa..., és két macskát söpört
az ősz tovább – mikor a völgyekben
ő is célhoz ért, kettőt legyintett, s
lassan még így beszélt: nahát..., nahát.

Találkozásaink, köztük az utolsó is

Azt mondd, jöttél, s elmész máris?
Hogy asztalomnál épp egy pillanatra
ülsz? Hogy álarcaid mögött mint
porszívót a tapintatot hordod?
S hogy lapos égre, e közel tájra,
fáradt vénséged már nem fűzhet
szemenként gyöngyöző csillagot?

Lásd, most már az vagy, végleg a
magad ura lettél, társas magányoddal
játszhatsz csillagot; kórházban vártál,
fényhalálra lestél, s morfinban halálra ajzó
fénynek egy kicsinykét még én is itt vagyok.

A halál-klubban – álom

Éjfél óta várok rád – mondta a halál,
nagy finálét akartam frakkos kiszerelemben,
sötét pettyes nyakkendővel, s most, tessék,
a spájzban ácsorgok, s lesem, akár egy
megvadult gyermek, a bébi-kaját. Halló
– szól az égi diktafon, itt egy dupla
whisky jéggel még tízórás rendelés
volt, s a pincér a tálcával úgy maradt el,
ahogy – halál előtt – már *pláne* nem szabad.

Angyalok

Szólhattál volna,
mondhattad volna,
tudhattad volna néha,
hogy: vagyok,
nekem mást ígértek
ott az indulásnál
az égből kigördítő
ivarsejt-angyalok.

Körforma

Becsuktad számomra a napot,
még mielőtt kinyitottad volna,
s meghagytad nekem a
mindent lezáró kezdetet,

én ezen az úton mármost
hová induljak,
hová cipeljem a
bennem felnövő észet,
és hová vihetném az
értelmet kereső érzetet?

Kő

Kő, kő, meredek út,
s ha rád gondolok,
mindenütt csak a
napról lemondó lapulevél...

A tó

A tó síkos.
Itt-ott: hullámtörmelékek.
Te még úszol.
Én már úszom.
De hol kezdődött
ez az egész?

Mosogató

Egy folyosóra emlékszem,
onnan nyíltak a magukba
forduló szobák,
kinn,
az ablakok előtt
repülőforma nagy bogarak
döngicséltek, s benn
a folyosó hideg kövein
indulatból indulatba
járva vonultak
nap mint nap a katonák.

A ház előtt egy füves udvar,
csizmák elől futott
messzire egy
veréb; anyám lelke
érzékeny úri
porcelán volt, s mellette,
apám, a te szívjátékod –
ágbogas volt, levélkét
hozott, s hogy kerítés
mellette *ne* nőhessen,
az aszfaltútra tért.

S hoztál kérő virágot is,
ha anyám bodza-kezén
megsúlyosodtak a
gondok, de előtte te
intézted úgy,
hogy megszólaljanak benne
még tavasszal is
a télből kilépni
alig tudó,
mázsányi súlyokat
fel-le görgető
vészharangok.

Nyelved oly mézes volt,
hogy kaptárnak használta
már a kényes
méhcsapat,
ám kezed is ütött olykor,
ha úgy gondoltad,

hogy ütés növeszt
fel szép magasra
tűrő alázatot,
és fog vissza
hályogos erővel
lázadó, síró hangokat.

S hol voltam én? Ültetél
szavaddal nyárba, télbe,
és magadhoz is fogtál
néha, de ez oly
ritka esemény volt,
mint ahogy ritkán lesz
királlyá a sárosabb
életbe átvarázsolt,
bőre udvarába
belepréselt,
onnan időnként
kilépő, megváltást váró,
mesebeli béka.

S bár már elhagytuk
kétezret is, és sejtjük,
mi az, hogy emlék-kamera,
sőt azt is, mi a virtuális,
gyermeknek
mégis a szülő a
legállandóbb udvara,
s ha őt, őket
nem találja,
a konyhában, ott,
az asztalon sír, nyüszít,
s alig tisztít már
a mosogatótál is.

A kerítés

A kerítésnél álltunk.
Te kinn. Én benn.
Én kinn. Te benn.
S akkor még nem tudtam,
hogy felépült az
örökkévalóság.

Kérvilág

Egy kép volt.
Szakadt szélű.
Fekete pöttyekkel
illették a legyek.
Egy ideig a
táskámban
hordtam,
hogy amolyan
apa kísérte
gyerek legyek.
A falon a kép,
amit te rajzoltál,
objektiváltad magad,
a keretből sok
kép kihajlik,
de a múltjuk
az folyton a
fakéjú lécek
között marad.

Jelen idő

Amikor álmodtam,
fényes volt az égbolt,
s a Hold sem volt
koszlott cipő,
csillagok képein
növekedtél nagygyá,
de aztán mögéd
lépett a jelen idő.

Aegopolis

A csendben álltunk. Kémleltük a
jövőt. Az égen levegő-zsákok
közeledtek felénk. Az egyik a
város zaját hozta, s leejtette
a mező moccanatlan víztükrére,
oda, élénk. Nem volt sem Dunánk,
sem Tiszánk, csak álltunk feszesen a
kettő közén. S ott, az igyekvő
Aegopolisban, ahol
homok aranylott,... pillangót
magából *nem* kibontó féreggé
vált a kettőnkben csúszkáló remény.

Repülők köröztek felettünk.
Tanácstalannak látszó, megkergült
égi bogarak. Az ejtőernyőkön a
jövő hintázni látszott. S nagyot
huppant egy égre kapaszkodó,
várost utánzó fa alatt.
S megszólalt a gong,
tragédiát alapozott
a város szélén megrendezett,
ünnepnek induló kecskejáték.
A városban a növekvő szőlő
istene otthont kapott,
te meg egy perc alatt
ünneptelenné tetted magadat.

Tragédia

Tragédia, komédia...
határaikon mindig az
ember kiáltása jut
valahová.
Én is kiáltottam.
Te rendező voltál.
Szereplőként tudnom
kellett volna a határokat.

Kardvirág

Ne nézz reám,
mert vádlottad vagyok.
Én – megöltelek.

S ahogy keskenyedett az év
március örök idusán,
s tavasza gyilokba hullt,
úgy tettem meg ezt
újránövő kétségbeeséssel
magam is.

S mikor az este bádogvonalán
kettészelt hétköznapok tanyáztak,
s lépcsőkön kapaszkodtam – érted,
húsból duzzadt kardvirág nőtt,
ment, befordult éle a szobába,
kilódult belőle a fájdalom,
s akár a lepréselt érzés
kései kedve a megtorpant úton,
úgy sasszézott előre formásan
a halál...

s ütöttelek,
már öklömben pattogott szíved,
a hited rózsaszín sírgödörbe esett,
ez az akarás, ez lebegtetett,
s tudtam, ezután törvényt idéz
a kihallgatás,
ahol az apák nem bűnösök többé,
s nem is rendre intett áldozatok,
és nem dőf belénk más, csak a
bölcsek ítélő szava s egy-egy
krizantém kiakadt mosolya.

Távozások

Van úgy, hogy az élet már csak
homályló óra, s alig néhány percet
dob a távozóra, ekkor a tárgyakban
elcsúsznak a fények, hétköznap volt,
...s valami köznapi merénylet.

Arlequin

A minap bűnökről beszéltél, s alacsony tetőkre
ült a Nap, arlequin-árnyain a képnek érkezett
két bohócfogat. Valaki cédulákat árult, kegyelmét
szórta szét az ég, s akár a harangütéseknek árnya,
két hangot cipelt még az éjszakába. – Hallhattad,
az este feszült rá így a csillagokra, s aztán bűneinek
szertefutó bokra izzott, világolt szerteszét...

Kérdések

Hogy mondjam, ha hangodból
semmi-port csinált a halál, s
igazolja azt, hogy néma vagy?

Ki a halál vendégkönyvében
magának friss rubrikát talál,
az élő szavakkal szemben
védett, ahogy a Nap szűrő
kérdésével szemben védetté
válhat néhány órára
az éj-harang.

Hogy mondjam, ha moccanatlanná
nem vált bennem az illúzió,

hogy gyerektől szülőt csak az
oldhat el, ha az élet körül
úgy ül már a halál,
akár az áttörhetetlen,
akár a szervesült gubó...

Orgona

Hallottam az orgonát,
ahogy a halált játszotta s
bontotta ki a
kottakönyvből,
onnan kilépve nem futott
május előszele
a tájon át,
és az orgona hangja
a halálig szaladt.

Meghalni, messzebb menni...

Meghalni, messzebb menni,

ahogy a levél alól elszökik a
fa, s ahogy a halak is tó
nélkül maradnak...

Vagy így maradtak ők már
akkor is, amikor az
idő még a partok
között ringott,
amikor kis bukszáit a
felhőtlen ígéreteknek
még lefelé fordította
az ég,
amikor a gyermek cipőjén
még szabadon oldódott ki a
pertli, s még csak nem
is sejtette, hogy
mögötte a cipő
már mennyire árva...

Az emlékezet hosszú házait
bejárni olyan, mintha
mindennap
átöblítenénk magunkon
az idő fehér vásznait,
hogy élénk hulljon
róla az, ami egykor
belemerevült.

A kőkockák csendjéből
még mit lehet kivenni,

a folyosók nyitott
kapuin még mit lehet
beereszteni
ahhoz, hogy szilárd keretet
kapjon a kép,
a hal ráérezzen a
tóra, a gyermekben alakká
formálódjon a szülő,

fehér virágokon ne
üljön a jövődő hó alázata,

a lélek meg úgy működjön,
akár a magából folyton
tisztá vizeket kiengedő,
kőfalak nyugalját
megtörő vízköpő.

Emléken megállni,
vagy végigfutni rajta...

az érzések
vonatait újólá kipróbálni,
csomagot másnak úgy mutatni,
mintha közünk talán már
nem is lenne hozzá.

Hány fülkényi távolságra
állunk a múlttól,

és mit kell még
átgondolni
addig, amíg
hozzánk is elér,
s magának vaskos
kiáltással halálhoz
érvényes jegyet
követel a kalauz.

Két szem...

Két szem voltál a végén,

két domb, melyen a
halál madara kotorászott,
két fészek, mely kakukkojaként
dobálta ki magából a még
odareppenő életet,
két táguló repedés
az arcban, ahol már
minden összedőlni látszott,
két szem, mely már
nem menekült, ha
rátévedt a nap,
két szem, melynek
mindegy volt, hogy
napsütés vagy lavór,
s mindegy volt az is,
hogy a varjú fehéret
vagy feketét károg,
két szem voltál, amelyből
már a kettő is
eltűnni látszott,
s a te két madarad
egy szoborként állt már a
barna dombokon.

A messzeség..., apám

Te már azon a messzi állomáson vagy,
ahová csillagok viszik a szenet, s ahol azok
időznek hosszan, akik halállal együtt kaptak életet.

Cigarettd füstje most nagy házak kéményére
ül, hangoddal kergetheted a Napot, porcelán-
öltönyöddel meg – ha akarod – még
elegánsabbá teheted ott fenn az égi karzatot.
S járhatsz te kocsmákba – poharakba mérni a
csúszós felleget, s cukrászként süthetsz doboló
tortákat, melyek felhangosítják aztán a fél eget.
Lehetsz te apja hunyó csillagoknak, kik az
élet és halál között járnak, s ha mindez még
kevés lesz neked – fémes, szaladós cipőnek
kivikszolhatnál ott néhány égi tárgyat.

S ha családot keresnél ott, mondjuk, fekete
hajban szaladó Napot s mellette felhő-gyermeket,
a keresést most már neked is messzebb,
az élet túlsó felén kell majd kezdened.

Halálból *végy* ki egy kanállal csontot, lelket, némi
levegőt, s szórj rá még vaníliát máznak; mondják,
kiknek keze a távol égben mozog, azok ott fenn
már csupán akarva rontanak, és csak így hibáznak.

Legyél te ott jobb, mint itt leheztél, hisz – ma már
tudom – a történelem is taszított egyet rajtad,
s mit a nagyvilág a háborúban tőled elvett, azt fel-
építeni te csak apró, csak hegyes percekre akartad.

Virágos nyarakat sirattál, *mondják*, ahol még nem
voltak foglyoknak kimért bányák, s ahol azt
gondolhattad, hogy te, igen, te aztán nemhiába
göngyölted fel magadnak azt az álom-bálát.

Legyél te ott jobb, s akkor majd én is..., én is
jobb lehetek hozzád, s akkor majd nem leszel
te nekem életben-halálban messzi ország.

Két úton járok, amióta csak az eszemet tudom, s mióta megszólalni akart bennem a versvilág: a *költészet* és a *filozófia* útjain. Két szülőt szerettem volna, de az apám számomra annyi sem volt,

mint egy távolban csavargó idegen. Diszsonáns hangokká lényegült hát az emlékezet húrjain. Anyám, az édes: az élet pára, az öröm-illat, a hétköznapiok kimeríthetetlen kútja, a mindenben átszűrő szűrő – belém kapaszkodott a haldoklás nehezen lélegző ligetében, s együtt néztük, míg nézhettük, hogy bújnak elő a csövek-ből, mint apró poratkák, azok a telhetetlen, azok a hűsevő csillagok.

A két út egyik dokumentuma e versköteteg, a két egymást ellenpontosító ciklus, az *emlékkamera*. A többi meg – ami az eddig vezető úton filozófia és irodalom metszéspontjában korábban már lerakódott: számos könyv, tanulmány, esszé, műfordítás itthon és külföldön (Ausztria, Németország, Mexikó, Spanyolország). S versek már korábban is (Újhold-Évkönyv, Magyar Napló, Holmi, Tiszatáj, Pompeji, Parnaszus, Látó, Napút...). S közben hosszabb szünet: szándékos meg körülmények indokolta, lélegzetvételnyi csend, befelé figyélés, mielőtt lüktetni kezd és a pórusokban is megformálódik a vers.

Napkút Kiadó Kft.
1043 Budapest, Tavasz u. 4.
Telefon/fax: (1) 225-3474
Mobil: (70) 617-8231
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős kiadó: Szondi György
Szerkesztő: Babics Imre
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence
ISSN 1787-6877
ISBN 978 963 263 255 1